

prof. dr hab. Zbigniew Szot
Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu
Wydział Malarstwa i Rysunku

Poznań, 31 października 2020 roku

RECENZJA

**dorobku artystycznego i dydaktycznego oraz rozprawy habilitacyjnej
w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego
Panu dr Jarosławowi Lewerze
w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki**

Zleceniodawca recenzji

Rada ds. Stopni Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi, pismo z dnia 9 września 2020 roku, informujące o wyznaczeniu przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów mojej osoby na recenzenta w komisji habilitacyjnej do oceny osiągnięć Pana dra Jarosława Lewery (nr sprawy: Z8.4000.6:2019.2.AS). Do zlecenia została dołączona w formie papierowej i elektronicznej dokumentacja złożona przez habilitanta:

- Autoreferat
- poświadczona przez jednostkę organizacyjną przeprowadzającą postępowanie habilitacyjne kopia dokumentu stwierdzającego posiadanie stopnia doktora,
- wykaz dorobku dydaktycznego,
- dokumentacja osiągnięcia artystycznego,
- dokumentacja pozostałej działalności artystycznej w formie papierowej.

Dane habilitanta

Pan dr Jarosław Lewera urodził się w 1972 roku w Pabianicach. W latach 1994-1999 studiował w Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi, na kierunku Wzornictwo. Dyplomy - w Pracowni Wzornictwa Pani prof. Krystyny Jaguczańskiej na Wydziale Tkaniny i Ubioru oraz w Pracowni Malarstwa i Rysunku prof. Andrzeja Sadowskiego - obronił w 1999 roku. W roku 2009 roku przedstawiając dysertację doktorską oraz zestaw prac malarskich pod tytułem „Obrazy fotorealistyczne, Vanitas” obronił doktorat w dziedzinie sztuk plastycznych w zakresie sztuk pięknych na Wydziale Grafiki i Malarstwa ASP w Łodzi. Promotorem w postępowaniu doktorskim był dr hab. Gabriel Kołat, recenzentami zaś: prof. Ryszard Hunger i prof. Andrzej Basaj.

Pan Jarosław Lewera od 2000 roku zatrudniony jest na macierzystej uczelni. Do 2008 roku pełnił funkcję asystenta w Pracowni Malarstwa i Rysunku profesora Andrzeja Sadowskiego na Wydziale Tkaniny i Ubioru. Od 2009 roku zatrudniony jest na stanowisku adiunkta. W 2017 roku objął stanowisko kierownika Pracowni Malarstwa, Inspiracje Rzeczywistością na Wydziale Malarstwa i Rysunku, a po zmianach administracyjnych - w Instytucie Malarstwa Wydziału Sztuki Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi.

Ocena Autoreferatu

Autoreferat Pana dra Jarosława Lewery jest syntetycznym i konsekwentnym tekstem, integralnie związanym z dziełem habilitacyjnym i prezentowanymi w dokumentacji pracami. Składa się z trzech rozdziałów:

- Wstęp
- Geneza powstania i opis dzieła habilitacyjnego
- O mojej technice malarskiej

Autoreferat prowadzi nas przez świat Habilitanta. Poznajemy fascynacje i sposób myślenia, który leży u podłoża twórczości Lewery. Jego spojrzenie na kondycję

jednostki ludzkiej wynika z wieloletnich wnikliwych obserwacji jej zachowań we współczesnym świecie. Obiektywizm fotografii (pierwotnego zapisu) staje się polem eksploracji, a permanentna obserwacja sposobem na kreację. Oprócz fotografii podstawowym sposobem zapisu jest malarstwo i rysunek. Ważne dla Habilitanta jest analitycznie podejście do obrazu, od początku do końca bada jego mechanizmy powodujące to, że świat w obrazie wydaje się łądząco realny. Francis Crick w swojej książce „Zdumiewająca hipoteza, czyli nauka w poszukiwaniu duszy” pisze: *„Całe kursy uniwersyteckie poświęcone są psychologii widzenia [choć] w rzeczywistości wciąż nie jest dla nas jasne, w jaki sposób cokolwiek widzimy. O fakcie tym zazwyczaj nie mówi się słuchaczom tych kursów”*. Odnoszę wrażenie, że Jarosław Lewera widzi inaczej niż wszyscy. Nie do końca tłumaczy nam, na czym polega Jego sposób patrzenia i postrzegania, ale na pewno swoimi pracami przybliżył nas do zrozumienia, czym to Jego widzenie jest. Nie bez znaczenia jest tu Jego fascynacja fotorealizmem. Na ostateczny obraz sposobu kreacji Jego malarstwa na pewno miały, jak sam pisze w Autoreferacie: *„wszystkie zdobyte doświadczenia, przeżycia, kontakty z ludźmi, obserwacja świata, przeczytane książki, prasa, telewizja, wystawy, zobaczone fotografie etc., ale uważam, że najważniejszy wpływ na kształt osobistego języka malarskiego ma codzienny kontakt z farbami i płótnem w zaciszu własnej pracowni.”* Ważnym aspektem w twórczości Lewery jest zakreślenie granicy skończonego dzieła, bo w tego rodzaju malarstwie jakiego On prezentuje, bardzo łatwo jest o przekroczenie granicy kiedy obraz zaczyna *„zjadać sam siebie”*. Tu zacytuję jeszcze raz habilitanta: *„W moim mniemaniu skończony obraz to ten, który przenosi nas już w swój wewnętrzny świat, każe zapomnieć o całej żmudnej technologii, przemawia do widza swoją treścią i znaczeniem.”*

Ocena dzieła habilitacyjnego

Dzieła aspirujące do spełnienia warunków wynikających z ustawy o stopniach i tytułach naukowych w zakresie sztuki wskazane przez Pana dra Jarosława Lewerę to zestaw siedemnastu wykonanych w technice olejnej prac, zrealizowanych w latach 2016

– 2018, funkcjonujących pod wspólnym tytułem „Człowiek” i zaprezentowanych na indywidualnej wystawie zatytułowanej „most human off...” w Ośrodku Działań Artystycznych ODA w Piotrkowie Trybunalskim w 2018 roku. Na zestaw ten składa się osiem prac zatytułowanych „Metro”, siedem nie tytułowanych obrazów, oraz dwie realizacje posiadające indywidualne tytuły: „Przejsie” i „Smoking Room”. Zbiór ten jest przykładem pewnej unifikacji, próby uniwersalnego spojrzenia na egzystencję jednostki. Lewera nie rości sobie prawa do oceny jakichkolwiek zachowań ludzkich. Jak pisze w Autoreferacie: *„W swoich obrazach staram się spojrzeć na człowieka poprzez mały wycinek zdarzeń jakie dotyczą każdego z nas, i z założeniem, że nie można opowiedzieć wszystkiego, z racji ogromnego zakresu zagadnienia, jakim jest egzystencja ludzka.”* Obrazy Lewery to fragmenty rzeczywistości, na których możemy zobaczyć przepełnione ludźmi wagony nowojorskiego metra, ulice, poczekalnie lotniskowe i dworcowe bary. Świat podróży. Znużone postaci, szarość dnia, oczekiwanie. Ludzi siedzących i oczekujących na kolejny etap swojego życia, zamknięty w aluminiowej puszce przemieszczającej się z prędkością tysiąca dwustu kilometrów na godzinę na wysokości dwunastu tysięcy metrów nad poziomem morza. Podróżni w pracach Lewery zapatrzeni w ekrany swoich telefonów i laptopów, milcząc konsumują marne dworcowe jedzenie, uwikłani w cywilizacyjne nałogi, zamknięci w szklanych klatkach – samotni. Samotni, otoczeni tłumem stają się sztafajem w urbanistycznym labiryncie.

Kandydat do stopnia doktora habilitowanego staje się swoistą inkarnacją amerykańskiego fotorealizmu, który swoje tryumfy święci na *Documenta* w Kassel w 1972 roku. Rok ten *nomen omen* jest rokiem urodzenia Lewery. Obszarem Jego zainteresowań malarskich stają się po kolei: martwe natury, być może inspirowane konsumpcyjnymi wizjami Ralpa Goings’a, przestrzenią destrukcji i wraków samochodowych, jako żywo wyjętych z obrazów Johna Salta czy Donna Eddy’ego, oraz prześwietlone, szklane struktury miejskie inspirowane twórczością Richarda Estes’a. Lewera swoją drogę twórczą zaczyna prawie czterdzieści lat po prezentacji obrazu „Food shop” Estes’a. Tyle czasu Polska potrzebowała aby choć w minimalnym stopniu

przybliżyć się do cywilizacji zachodniej. Co prawda mamy wcześniejsze przykłady przedstawicieli fotorealizmu w Polsce, tak jak wspomniany wcześniej Andrzej Sadowski czy dwaj absolwenci warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych - Andrzej Maciej Łubowski i Łukasz Korolkiewicz. Jednak realizowane przez nich w drugiej połowie lat siedemdziesiątych prace, pomimo doskonałego warsztatu i pełnej świadomości tego, co działo w sztuce światowej, obarczone były piętnem socjalizmu. Szczególnie stworzony przez Andrzeja Macieja Łubowskiego cykl zatytułowany „Ślady”. Smutek socjalizmu jeszcze mocniej widać w kameralnych realizacjach Korolkiewicza takich jak „Śniadanie” z 1978 roku czy „13 grudnia 1981 rano” z 1982 roku. Jarosław Lewera startuje z innego pułapu. Swoją dojrzałą działalność artystyczną zaczyna na przełomie tysiącleci. Jest to czas kiedy Polska zaczyna powoli doganiać zachód. Otwierają się granice. Podróże, eksplorowanie Europy i świata jest w zasięgu ręki. Możliwości te otwierają nowe horyzonty, powoli staliśmy się podmiotem cywilizacji. Piszę o tym dlatego, że kiedy fotorealizm podbijał Kassel to w Polsce trudno było o ketchup i hamburgery, nie było złomowisk samochodowych ani prześwietlonych światłem, wypełnionych towarami sklepów „7-11”. Ważnym jest też to, że działanie Lewery poparte jest doświadczeniem podróży. Inspiracje są autentyczne i nie podlegają dyskusji. Nie da się namalować przekonującego widoku nowojorskiego metra nie podróżując nim. Nie jest to tylko sama podróż, ale cała otoczka związana z tym środkiem komunikacji. Skromne schody prowadzące prosto z ulic Manhattanu do czeluści podziemnych korytarzy. Drżenie Ósmej Alei za każdym razem, kiedy przejeżdża kolejny pociąg linii A. Zewnętrzny blichtr kultowych miejsc, takich jak Empire Diner na rogu 10 Alei i 22 Zachodniej tym bardziej przywodzą na myśl samotne postaci wypełniające przestrzeń obrazów zarówno Edwarda Hoppera jak i Jarosława Lewery. Tu przywołam jeszcze jeden fragment Autoreferatu: *„...bohaterowie moich obrazów to ludzie, którzy przynależą do różnych ras i kultur, zajmują się różnymi profesjami, prezentują odmienną fizjonomię, oraz zróżnicowany wiek. W tej różnorodności cech ludzkich chciałem pokazać paralele do samego siebie”*.

Ocena osiągnięć artystycznych

Pan dr Jarosław Lewera jest artystą bardzo aktywnym. Swoją twórczość prezentował na dziewiętnastu wystawach indywidualnych w kraju i za granicą, z których dziesięć miało miejsce po uzyskaniu stopnia doktora. Wystawiał między innymi w Niemczech, Francji, Szwecji i Stanach Zjednoczonych.

Swoje prace prezentował też w ponad sześćdziesięciu pokazach zbiorowych. Chcę tu przywołać wydarzenia o znaczeniu międzynarodowym, w których Lewera brał udział.

Są to:

- „Wystawa Pokonkursowa Triennale Malarstwa „II Ogólnopolski Konkurs im. Mariana Michalika na Obraz dla Młodych Malarzy”, Instytut Polski, Sztokholm, Szwecja, 2005;
- „Winteraustellung”, Inter Art. Galerie Reich, Kolonia Niemcy, 2006;
- „Artyści środowiska łódzkiego”, Galeria Projektraum, Chemnitz, Niemcy, 2008;
- „Lodz á Paris”, Galeria Fundacji Sisley, Paryż, Francja, 2019;

Pan dr Jarosław Lewera wielokrotnie brał udział w krajowych i międzynarodowych sympozjach i plenerach malarskich. Wspomnę tu: „I międzynarodowe Sympozjum Twórców – Góra św. Anny” w 2004 roku, czy Międzynarodowy Plener Malarski „Saint Tropez 2006” we Francji. W dokumentacji artysty oprócz dzieła habilitacyjnego prezentowany jest obszerny zestaw prac zrealizowanych zarówno przed uzyskaniem stopnia doktora, jak i po jego uzyskaniu. Cechą charakterystyczną dla twórczości Pana dra Jarosława Lewery jest ciągłe poszukiwanie. Jego prace cechuje permanentne zgłębianie samego siebie. Prezentowane w dokumentacji dzieła zrealizowane po uzyskaniu stopnia doktora w 2009 roku stanowią całość. Wyodrębnione dzieło habilitacyjne jest fragmentem większej, przemyślanej konstrukcji intelektualnej, której część jest opisywana w tej recenzji. Szczególnie dla mnie interesujące są prace zrealizowane po 2009 roku. Jest to okres dla artysty łaskawy. Dużo maluje i dużo wystawia. Jest też nagradzany za swoją twórczość. Między innymi w 2011 roku uzyskał wyróżnienie za obraz „Metro” w „VI Międzynarodowym Biennale Malarstwa i Tkaniny

Unikatowej” w Gdyni, oraz w 2016 roku wyróżnienie honorowe za obraz „Przejście” w „II Ogólnopolskim Konkursie Malarzkim im. Leona Wyczółkowskiego” w Bydgoszczy. Do szczegółowego spisu wystaw, prac organizacyjnych na rzecz wydziału i uczelni oraz innych dokonań Pana dra Jarosława Lewery odsyłam do dobrze przygotowanej przez habilitanta dokumentacji.

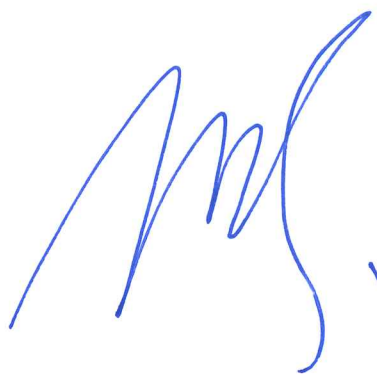
Ocena osiągnięć dydaktycznych

Pan dr Jarosław Lewera przez całe swoje zawodowe życie związany jest Akademią Sztuk Pięknych w Łodzi. Zatrudniony jako asystent w Pracowni Malarstwa prof. Andrzeja Sadowskiego na Wydziale Tkaniny i Ubioru, przez siedemnaście lat oddawał się kształceniu przyszłych projektantów. Od 2017 roku prowadzi Pracownię Malarstwa najpierw na Wydziale Malarstwa i Rysunku a następnie Wydziale Sztuki łódzkiej ASP. Jest też autorem recenzji dyplomów licencjackich i magisterskich. W latach 2017 - 2019 jest promotorem trzynastu dyplomów w zakresie malarstwa. W latach 2001 - 2002 był pełnomocnikiem inicjatywy „Galeria jednego obrazu” przy Festiwalu Nauki i Techniki w Łodzi. W 2004 roku pełnił funkcję komisarza dorocznej wystawy Katedry Kształcenia Ogólnoplastycznego Wydziału Tkaniny i Ubioru. W 2006 i w 2013 roku zorganizował wystawy studentów i absolwentów Pracowni prof. Andrzeja Sadowskiego w Galerii Stowarzyszenia Miłośników Kowar i Galerii Pentagon na Wydziale Sztuki Uniwersytetu Technologiczno – Humanistycznego w Radomiu. W 2010 roku współorganizował plener studencki w Dusznikach Zdroju, a w 2015 roku był jurorem w konkursie malarzkim podczas „XIII Ogólnopolskiej Wystawy Malarstwa Lekarzy”, której organizatorem była Okręgowa Izba Lekarska w Łodzi.

Konkluzja

Twórczość Pana dra Jarosława Lewery jest bogata i na pewno powstaje z wewnętrznej potrzeby i konieczności. Osiągnięcia artystyczne, dydaktyczne i organizacyjne Habilitanta stanowią znaczny wkład w samą dyscyplinę. Są również ich efektywnym

przełożeniem na sferę dydaktyki i upowszechniania kultury oraz kształtowania estetycznych postaw polskiego społeczeństwa. Dorobek ten też należy wysoko ocenić w aspekcie troski o zachowanie naszej tożsamości kulturowej. Wnioski, które przedstawiłem powyżej, pozwalają mi stwierdzić, że dorobek twórczy, dydaktyczny i organizacyjny Pana dra Jarosława Lewery spełnia wymagania art. 221 ust. 4 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668). Dlatego popieram Jego starania o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego.

A handwritten signature in blue ink, consisting of stylized, cursive letters that appear to be 'ML' followed by a comma.